

Könyvtáros főiskola – a semmiből

Gerő Gyula írása „A (h)őskor könyvtárosai”-ról (Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 2001. szeptember, 33–43. p.) ötven évvel ezelőtt történeteket emel át a harmadik évezredbe. Régész és történész pontosságával vázolta fel a könyvtárosságnak mint életpályának a kialakulását.

Ami érzésem szerint mindebből rám tartozik, az a fenti cikk alábbi passzusa, amely a mai nemzedéknek talán már érthetetlen, homályos, netán nevetséges is lehet:

„A Cukor utcában lévő, Apáczai Csere János nevét viselő intézményben az első évben esti, levelező tagozatra vették fel a hallgatókat ... mégpedig mindenféle iskolai előképzettség megkövetelése nélkül. Tapasztalataim és az élet igazolása szerint a főiskolát eredményesen elvégzők sikeresen pótolták iskolázottságuk hiányát, különösen azok, akik utána elvégezték a bölcsészkar magyar vagy történelem szakját is...”

Ezt a kitévelt szeretném „közelképpé” nagyítani, mert tartozom az akkor ott előadó tanárok és végzetek emlékének. Mit jelentett az „iskolai előképzettség megkövetelése nélkül” – hét évvel a második világháború után? A felvételre kerülők bizonyítványai valóban tarka képet mutattak: volt köztük szakérettségi bizonyítvány, az 1948-ban megszületett polgári iskolák félbemaradt tanulmányát igazoló, de akadtak általános iskolai vagy szakmunkásképzős bizonyítványok, sőt egy-két befejezetlen gimnáziumi tanulmányokhoz kapcsolódó igazolás is. A felvettek életkora 19-től 40 évesig terjedt, s korábbi foglalkozásaikat tekintve nyomdászok, gépfűzők, irattárkezelők, vidékről felkerült pedagógusok, honvédségi és egészségügyi alkalmazottak, minisztériumi előadók, adminisztrátorok voltak, akik természetesen a beiskolázás előtt könyvtárközelbe kerültek, és munkahelyük küldte őket a könyvtárosi ismeretek elsajátítására.

1951/1952-ben a főiskola *esti* tagozatának akkor legfiatalabb hallgatója voltam, és nem is nagyon lelkesedtem azért, hogy a napi munka után délután 4-től este 9-ig (természetesen szombaton is) a továbbképzés kötöttségét vállaljam. Már csak azért sem, mert oktatási intézményeink igencsak kezdetlegesek voltak. Jegyzeteket nem kaptunk, abból kellett felkészülni, amit az előadásokon jegyzeteltünk. Népszerű volt egyik kollégánk, aki gyorsírással jegyzetelt. Ezt sztenogramba átvéve – indigóval másoltattuk tovább. Szabó János volt ő, akkor még a Fiumei úti SZTK adminisztrátora, aki utóbb az OSZK-ba bekerülvén a nemzeti könyvtár összes sakkatalógusának és szakrendjének legkitűnőbb ismerőjévé vált.

Hogy ez a főiskola pótolta az „iskolázottság hiányát” – az kitűnő tanárainak köszönhető, akiket vegyes összetételű hallgatóik arra készítettek, hogy másképpen, alaposabban oktassák őket, de egyben többet is követeljenek meg tőlük. Számtalanszor megállapítottam, amikor az ELTE bölcsészkarán folytattam könyvtári ta-

nulmányaimat, hogy az ezen a főiskolán tanultak szilárd alapot adtak, amelyre könnyedén „építkezhettem” tovább.

Gerő Gyula a tanulmányában ennek a főiskolának jó gyakorlati tantervét és kitűnő tanárait dicsérte. 1952/53-ból keltezett leckekönyvem alapján hadd elevenítsem fel néhányuk emlékét. Elsőként a magyar és világirodalom előadóját, Bárd Miklóst, aki az olasz–latin irodalom „szerelmese” volt. Esti előadásán – meg sem hallván a Ferenciek-terei templom 9 órai kongatását – önfeledten citálta Dantét – olaszul –, majd Babits Mihály fordításában mindjárt fel is adta „kötelező olvasmányul”. De ha már, úgymond, kézbe vesszük Babitsot, mindjárt vegyük kézbe az Amor Sanctus-át is. Mindez 1952-ben hangzott el.

Az általános könyvtárant, a kéziratok kezelését, feldolgozását az Egyetemi Könyvtár osztályvezetője, Tóth András adta elő, megosztva hallgatóival azt is: hogyan kell nemcsak „kezelni”, de szeretni is a palliumokba zárt dokumentumokat. Könyv-, könyvtár- és írástörténetet Kéki Bélától, az Erdélyben megjelent Hitel (1935–1944) egykori szerkesztőjétől tanultunk, aki lendületesen és vidáman tartotta óráit. Gondja volt arra is, hogy a késő esti órákban időnként adomákkal élénkítse bágyadt hallgatóságát. Tantárgya mellé soron kívül építészettörténetet is csatolt, képeket vetített különböző stílusokról – bemutatva, mondjuk a firenzei Laurentium – Leonardo tervezte – könyvtárlépcsőjét... Volt, akire kevésbé látványos feladatok jutottak. Szende Aladár, a magyar nyelvészet előadója például számtalan írásbeli dolgozatot íratott, hogy valamelyes egyensúlyba hozza a helyesírás kezdetben nagyon tarka színvonalát. Gubay Miklós pedig a szovjet irodalom „címszava” alatt – Csehovról, Gogolról, Lermontovról, Tolsztoj Leóról, vagyis az orosz irodalomról tartott előadásokat. Végül hadd szóljak Dezsényi Béláról, akkor még az OSZK Hírlaptárának vezetőjéről és tantárgyáról, a hírlapfolyóirat- és sajtótörténetéről. Nála nem kellett kollokválni, elegendő volt egy „megfelelt” jegye az indexbe. Ugyanis a tanrend szerint majdnem mindig övé volt az utolsó, késő esti óra – és ilyenkor már a távollakók bizony hazamentek. Amikor a mindig félhomályos tanteremben megjelent apró termete, hóna alatt több kötetnyi szemléltető anyaggal – sokan mégis visszaültek, és kíváncsian vártak. Dezsényi nagyszerű előadó volt. Órái alatt kézbe adta saját reformkori folyóirat-példányait, és feltárt egy eddig ismeretlen „birodalmat”, amit úgy hívnak: sajtótörténet. Franciául, angolul, németül és olaszul tudott, Svájcba és a Sorbonne-ra nemegyszer meghívták, és nekünk is olyan szinten magyarázott, mint külföldi hallgatóinak.

Így esett meg velem, hogy a főiskolai diploma átvételekor eléálltam (cz volt a legegyszerűbb), és közöltem vele: „Dezsényi elvtárs, a maga Hírlaptárában szeretnék dolgozni, és mindazt szeretném tudni, amit maga...” Csak így. Bölcsen mosolyogva rám nézett és azt mondta: „Évácská, csak az első tizenöt év nehéz...” Azóta rájöttem, hogy a sajtótörténethez egy emberöltő is kevés...

Meg kell említenem, hogy voltak vendégtanáraink is – akik afféle jószolgálat jegyében tartottak egy-egy előadást: Varjas Béla, az OSZK főigazgatója például nyomdatörténetet. Gyakorlati óraként az Athenaeum Nyomdában a két emelet magas rotációs géporrás működését is a helyszínen illet megismerni. Koczás Sándor József Attila verseit elemezte, Kőhalmi Béla a külföldi nemzeti bibliográfiák végtelen sorát mutatta be. Szentmihályi János, ujjai között egy gyufásdobozt pörgetve, a könyvtárosság legfontosabb területéről, a referenz-szolgálatról

prelegált: az olvasó kérdez, úgymond, a könyvtárosnak mindig tudnia kell, hogy hová nyúljon a válaszáért... S azt se hagyjuk ki, hogy Durzsa Sándor az osztályozás elméletét és gyakorlatát sulykolta, és „valaki” egy ún. spec.koll. keretében még a kéziratok nyomdai előkészítését is bemutatta.

Persze volt marxizmus-leninizmus is, ráadásul vizsgatárgy – de rendszerint megúsztuk a *Szabad Nép* aznapi vezércikkének a felmondásával.

Elsodortak az emlékek, azok amelyek az emberközpontú – még a Gutenberg-galaxison belüli – könyvtárakban való helytállásra készítettek fel. De talán még előbbé teszik a kései olvasó számára a Gerő Gyula megrajzolta kép egy szeletét.

Lakatos Éva

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

„Az év fiatal könyvtárosa” elismerő cím elnyerésére

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete, valamint az Informatikai és Könyvtári Szövetség a pályakezdő könyvtárosok kiemelkedő szakmai teljesítményének jutalmazására ismét meghirdeti *Az év fiatal könyvtárosa* pályázatot. Az elismerést minden évben egy harminchárom év alatti (az idén az 1969-ben vagy később született), felsőfokú végzettséggel rendelkező gyakorló könyvtáros kapja meg, egyéni pályázatok alapján.

A pályázatok benyújtásának határideje: **2002. április 30.**

Helye: Magyar Könyvtárosok Egyesülete Elnöksége (Budapest, Hold u. 6. 1054)

A pályamunka tartalmazza a jelölt szakterületének gyakorlatából származó valamely téma írásbeli, még nem publikált kidolgozását, a szakmai önéletrajzot és három támogató írásbeli ajánlását. Az előző évben nyeretlen pályázatokat újabb három ajánlással ismét be lehet nyújtani.

Az elismerő cím odaítéléséről az IKSZ és az MKE elnöksége által megbízott kuratórium dönt. Az elismerés ünnepélyes átadására az MKE vándorgyűlésének plenáris ülésén kerül sor.

A címmel jár: elismerő oklevél, ötvenezer forint jutalom, a vándorgyűlésen vagy az MKE és az IKSZ valamely szakmai rendezvényén bemutatkozó előadás lehetősége, a kuratórium ajánlása a szaklapoknak a dolgozat közzétételére. A cím birtokosai előnyt élveznek a külföldi tanulmányokra benyújtott pályázatok elbírálásánál.

Az MKE elnöke

Az IKSZ elnöke